

Anatomie a fyziologie kůže

RNDr. Hana Bendová

**NRC pro kosmetiku
Oddělení laboratoří biomedicíny
Státní zdravotní ústav Praha**

Kůže

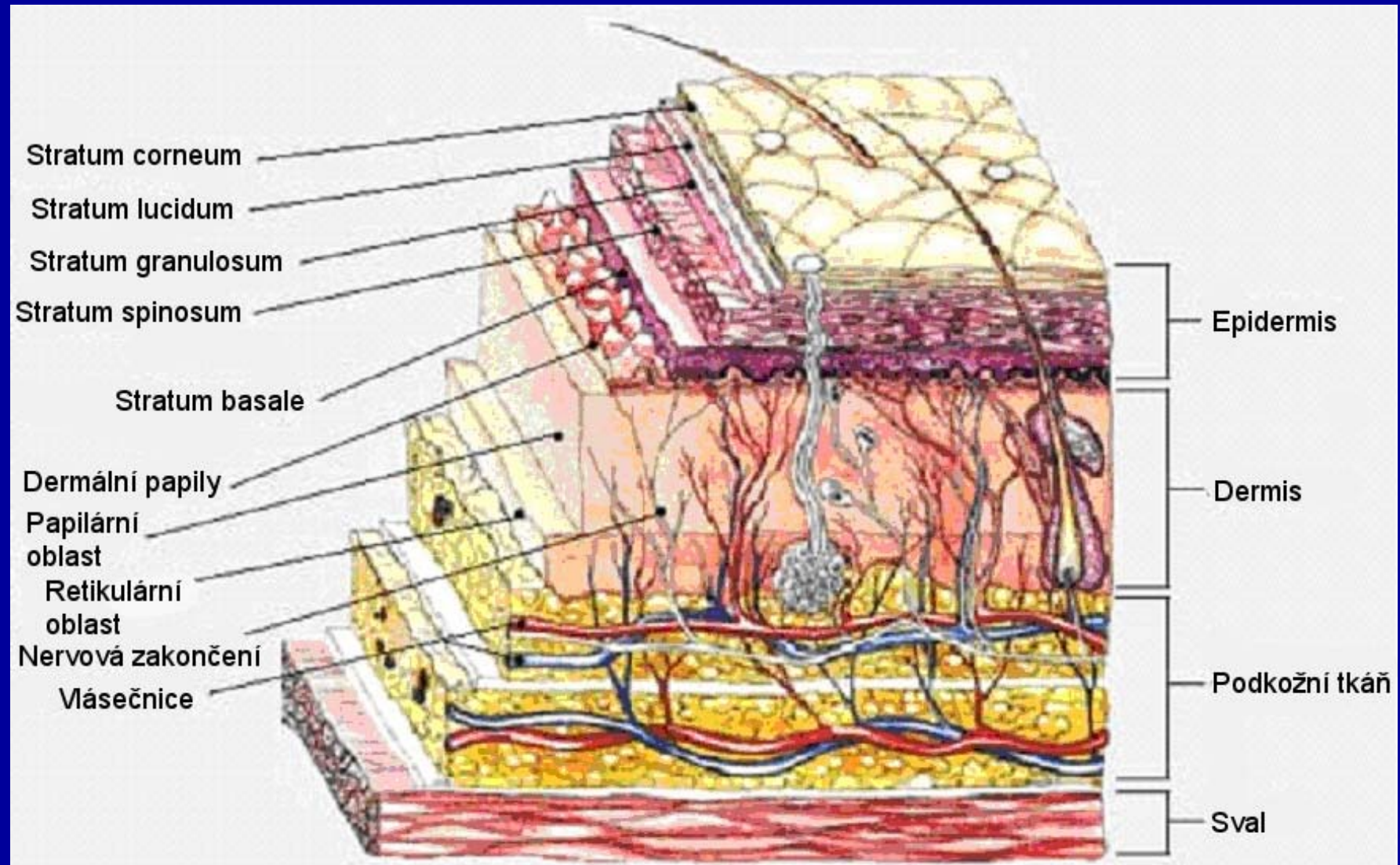
Největší orgán lidského těla

⇒ plocha kožního povrchu - 1,5 - 2 m²

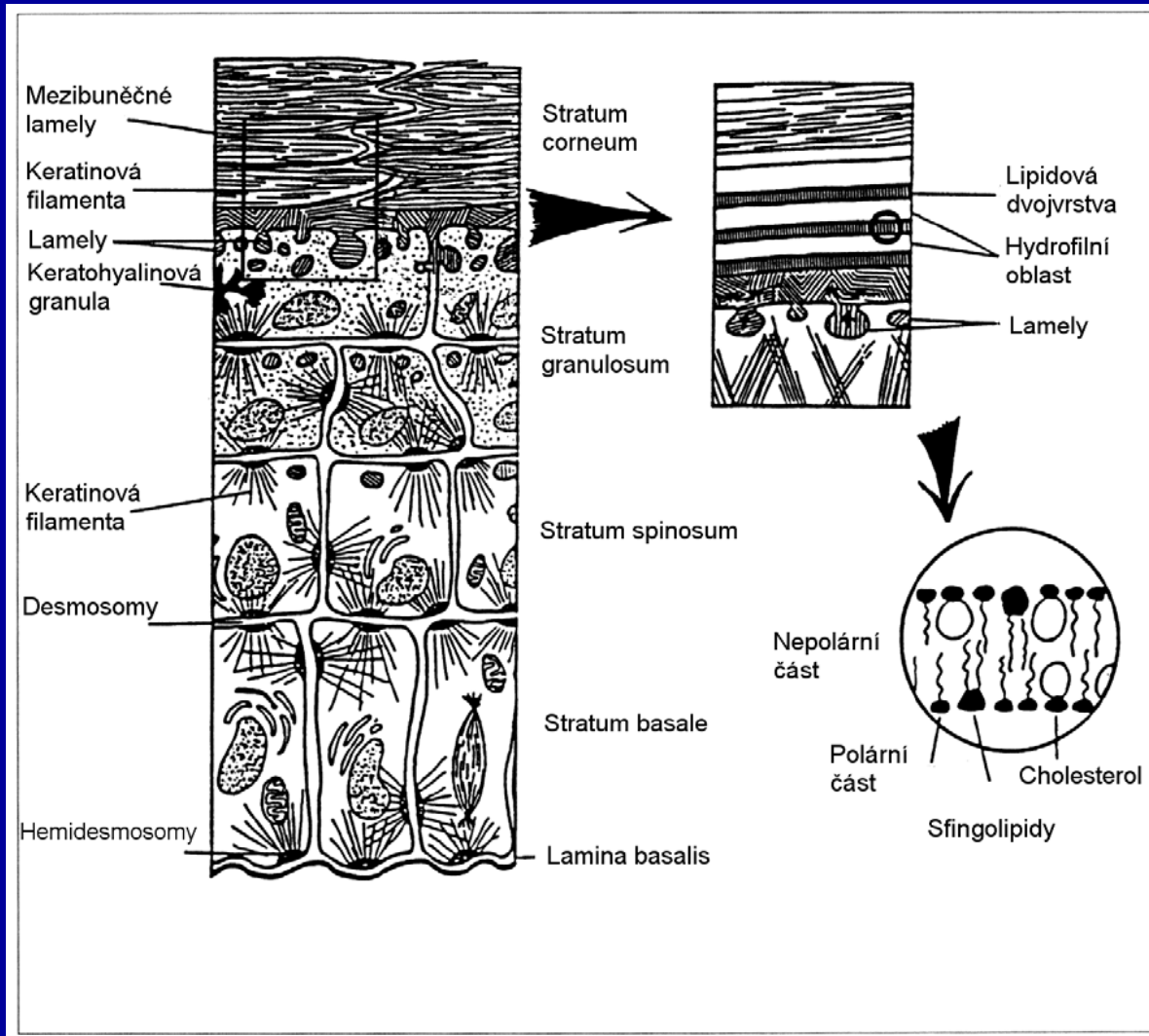
⇒ hmotnost - cca 1/5 celkové tělesné hmotnosti
(dospělý 15 kg)

- 0,5 kg - epidermis (pokožka)
tloušťka 0,03 mm (víčka)- 2 mm (dlaně)
- 3,5 kg - dermis (korium, škára)
- 11 kg - tela subcutanea (podkožní tkáň)

Stavba kůže

Stavba epidermis

stratum corneum
bezjaderné, extrémně ploché, zrohovatělé korneocyty

stratum granulosum
keratohyalinová granula - prekursor keratinu

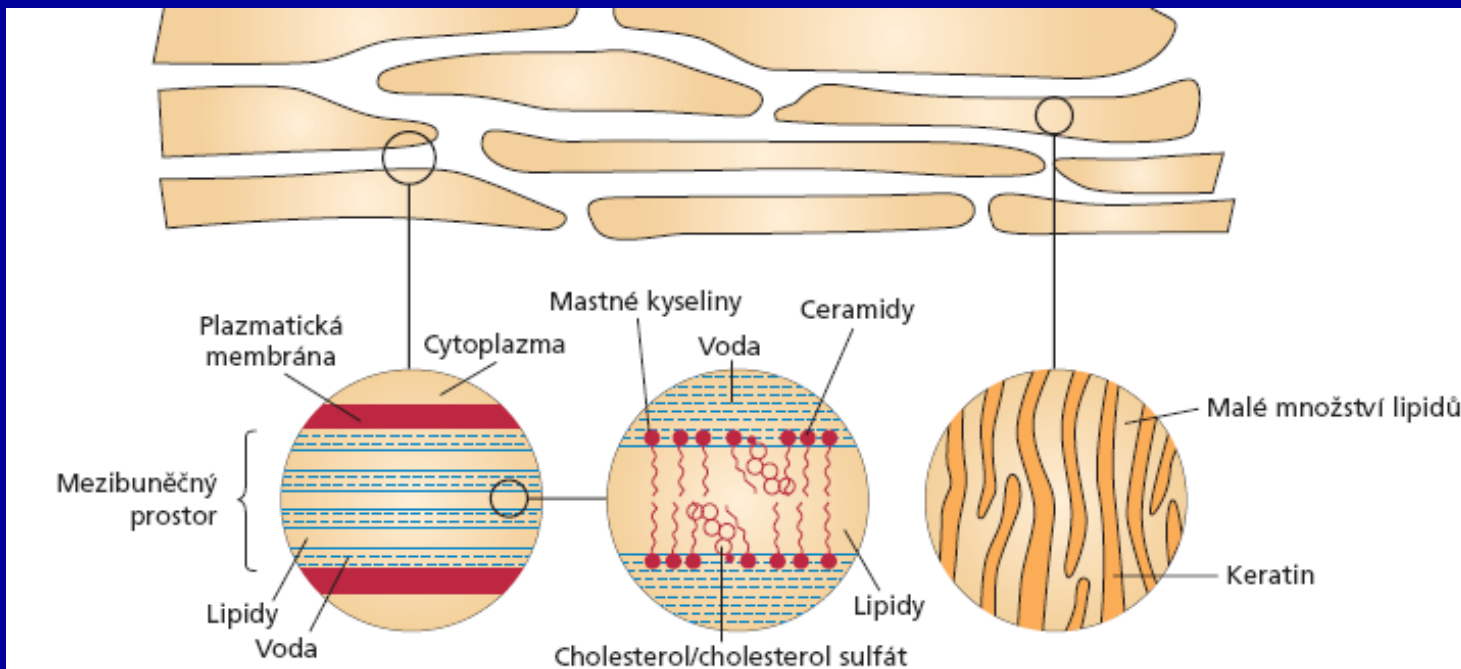
stratum spinosum
více vrstev keratinocytů nepravidelného tvaru

stratum basale
vrstva bb. oválného / cylindrického tvaru, velká jádra, málo cytoplasmy;

melanocyty,
Langerhansovy buňky

Stavba stratum corneum

- tloušťka - 6,2 - 1,4 μm ; 15 - 23 vrstev korneocytů
- ⇒ struktura "cihly" a "malta"
- korneocyty - "cihly" / lipidová matrix v mezibunčných prostorech "malta"
- SC - 75 - 80% proteinů, 5 - 15% lipidů, organické sloučeniny, voda
- lipidy tvoří dvojvrstvy - hydrofobní část dovnitř, hydrofilní vně
- lamely - 50% ceramidy, 25% cholesterol, 10% mastné kyseliny, ...
- desmosomy (spoje) - pružnost a pevnost, odolnost proti tlaku a tahu

De Polo, 1998

Mazová kožní adnexa

↪ mazové žlázy

- obličej / horní část hrudníku - váží se na vlasový folikul,
- dospělý - 300 000 žláz
- jejich činnost je řízena hormonálně

↪ potní žlázy

- apokrinní (velké potní) - váží se na vlasový folikul
  - funkčně aktivní od puberty (vliv hormonů)
  - sekret bohatý na lipidy - bakteriální rozklad - zápach
  - ekrinní (malé potní žlázy) - po celém povrchu těla
- ne* - nehtové lůžko, rty, malé stydké pysky, klitoris, glans penis
- 2 - 5 milionů, zejména dlaně, plosky, axily
  - pot - voda ionty (Na, Cl)

Keratinizovaná kožní adnexa

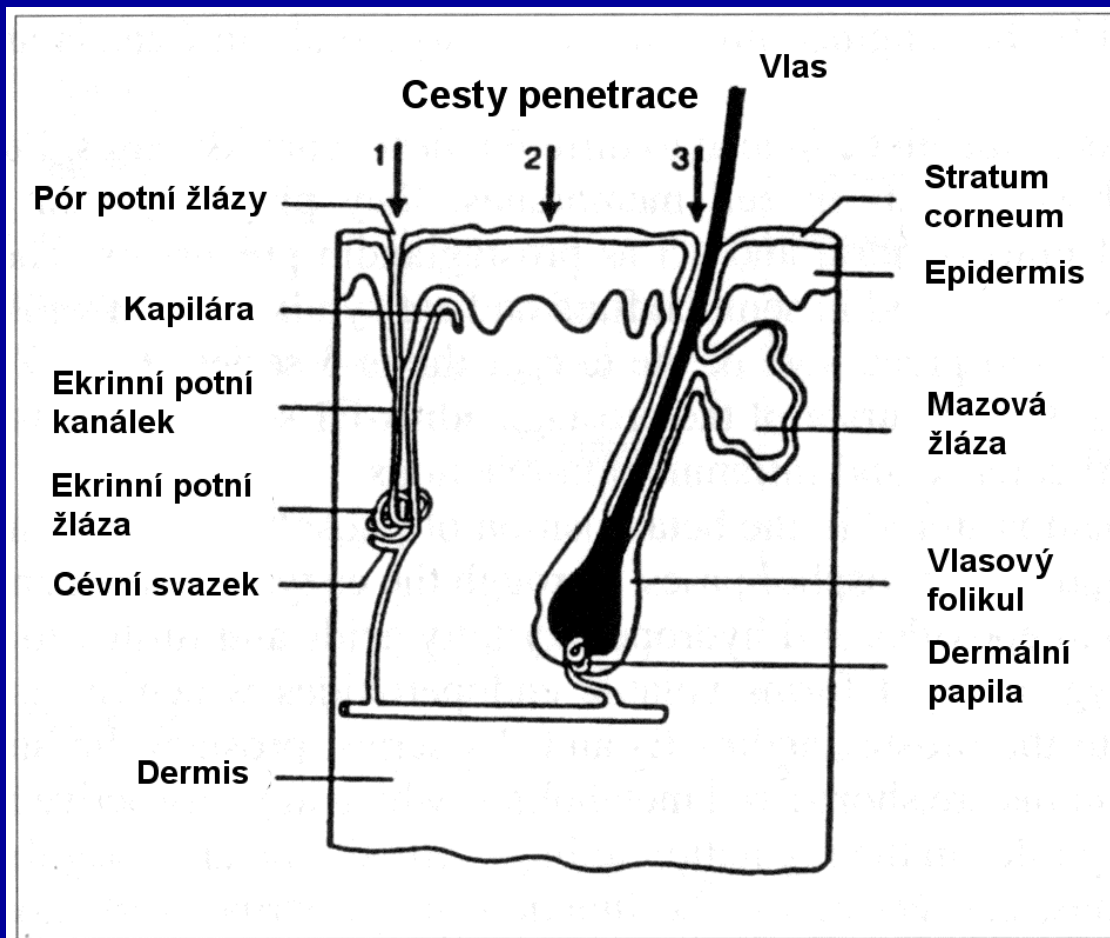
↪ **vlasý / vlasové folikuly**

- 5 mil. na těle, 1 mil na hlavě, počet se postnatálně nezvyšuje
- tloušťka vlasu, rychlost růstu, pigmentace a hustota na 1 cm² závisí na pohlaví a lokalitě
- růst cca 0,35 mm / den; životní cyklus 2 - 7 let
- ztráta 50 - 100 vlasů / den je normální

↪ **nehty**

- mírně vypuklé, tvrdé, rohovinové ploténky z modifikované epidermis
- nehtová ploténka cca 0,5 mm, kompaktní vrstva rohovinových šupin, neolupují se
- růst cca 0,12 mm / den, nehty na nohou rostou pomaleji

Makro cesty penetrace

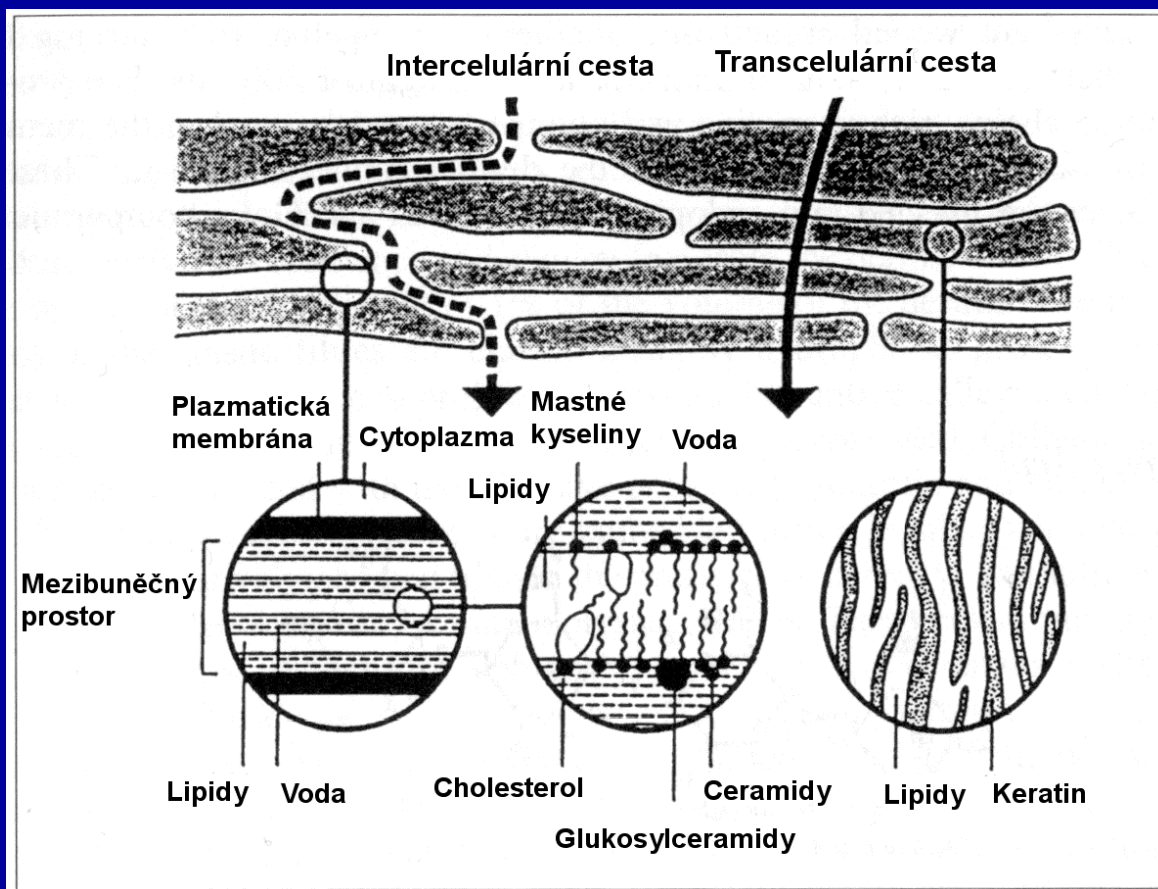

- **potní žlázy**
na malé části těla
(dlaně / chodidla)
málo pravděpodobná

- **vlas /chlup**
relativně malá část těla
zanedbatelná

Mikro cesty penetrace

- **transcelulární**
v nepotušené SC málo
pravděpodobná
- **intercelulární**
významná, zejména při
porušené SC

Fyzilogie kůže

1. Bariérová (ochranná) funkce

- fyzikální bariéra
- chemická bariéra
- biologická bariéra

2. Sekreční funkce

3. Metabolická funkce

4. Regulativní funkce

5. Senzorická funkce

6. Imunologická funkce

7. Depotní funkce

8. Psychosociální funkce

Bariérová (ochranná) funkce

1. Fyzikální bariéra

- mechanická ochrana - pevnost, pružnost, soudržnost
- hydratovaná a promaštěná rohová vrstva
- desmosomy keratinocytů / korneocytů
- síť kolagenových / elastických vláken
- ochrana před teplem a chladem

2. Chemická bariéra

- kyselý kožní plášť, acidorezistence keratinu
- ředění noxy a její odplavení potem
- chemikálie s afinitou k bílkovinám se naváží na keratinocyty a s nimi se odloučí z kožního povrchu

3. Biologická bariéra

- kyselé pH kožního filmu / rezidentní kožní flóra-antimikr. působení

Přehnaná očista podporuje nežádoucí kolonizaci kožního povrchu !

Sekreční funkce

Kůže produkuje

keratin, melanin, pot, maz

- **keratin** - nejpevnější struktura lidského organismu, rezistence k chemickým a fyzikálním vlivům ⇒ **mechanická ochrana**
- **melanin** - pigment syntetizovaný melanocyty stimulovanými UV složkou záření ⇒ **fotoprotekce**
- **pot** - hypotonický sekret (Na, K, Cl, Ca, fosfáty, kyselina mléčná, aminokyseliny, glukóza,...), neobsahuje bílkoviny, tuky, enzymy ⇒ **termoregulace**
- **maz** - sekret olejovité konzistence (volné mastné kyseliny, mono-, di-, triacylglyceroly, steroly, parafíny, skvalen...) ⇒ **vytvoření ochranného tukového filmu**

Metabolická funkce

Kůže se podílí na metabolismu celého organismu

- metabolismus sacharidů, tuků, bílkovin
- syntéza vitamínu D vlivem UV záření

Regulativní funkce

Kůže je semipermeabilní membrána

- propustnost závisí na stavu stratum corneum
- termoregulace - změny prokrvení, pocení, odpařování vody
- studené a vlhké prostředí snižuje prokrvení kůže a činnost žláz

Senzorická funkce

Kůže je smyslový orgán

- zprostředkovává organismu informace o vnějším i vnitřním prostředí
- receptory - registrují teplo, chlad, dotyk, tlak, bolest, svědění...

Imunologická funkce

Kůže je největší imunologický orgán

- vysoká frekvence kontaktu s antigeny zevního prostředí
- podněty - fyziologické i patologické imunitní reakce
- nejsnáze senzibilizovatelný orgán - Langerhansovy bb.

Depotní funkce

Kůže je důležitý rezervoár vody

- voda je vázaná zejména na kolagenní vlákna
- při narušení stratum corneum stoupají ztráty vody
- velká zásoba krve, glukózy, podkožního tuku

Psychosociální funkce

Kůže se účastní nonverbální komunikace

- celkový vzhled jedince souvisí i se stavem kůže
- stav kůže - důležitý faktor ovlivňující chování i postavení jedince ve společnosti
- fyziologické změny stavu kůže - pocity méněcennosti, společenský a profesní neúspěch

malování černou
(Japonskou) hennou
fototoxická reakce

malování černou
(Japonskou) hennou
fototoxická reakce

alergická reakce po aplikaci
umělých nehtů

piercing

PROKOS 27.5.2010

psoriáza

BARIÉRA

Vnitřní prostředí

ztráty vody →
ztráty elektrolytů →
ztráty endogenního materiálu →

Vnější prostředí

← nečistoty
← chemické látky
← mikroorganismy
← voda

OCHRANNÝ PLÁŠŤ

Kožní reakce

metabolické transformace →
imunologická obrana →
produkce melaninu →
přirozené vnitřní zvlhčení →
izolace / termoregulace →
pružnost →

Podnět

← chemické látky, světlo
← patogeny a alergeny
← UV záření
← větrné / suché prostředí
← teplo / chlad
← mechanické namáhání

KOMUNIKAČNÍ A SENZORICKÁ FUNKCE

zdravotní hledisko
sociální a sexuální chování
přenos podnětů z vnějšku

Reference

Arenberger, P., Obstová, I., (2001). Obecná dermatologie. Czechopress Agency, Praha.

De Polo, K. F., (1998). A Short Textbook of Cosmetology. Verlag für chemische Industrie, H.Ziolkowsky GmbH, Germany.

Novotný, F. et al., (1989). Obecná dermatologie. Avicenum, zdravotnické nakladatelství, Praha.

Děkuji za pozornost

RNDr. Hana Bendová

vedoucí

Oddělení laboratoří biomedicíny

NRC pro kosmetiku

Státní zdravotní ústav Praha

tel.: 26708 2321

e-mail: hbendova@szu.cz

